

Nr 332

Av herr **Nordstrandh m.fl.**, om *upprustning av de teologiska fakulteterna.*

(Lika lydande med motion nr 276 i Första kammaren)

Den upprustning av vårt universitets- och högskoleväsen, som pågått sedan 1950-talet, har tillfört den högre forskningen och undervisningen avsevärda resurser. Åtgärderna i denna riktning har upplevts som glädjande och mycket väl motiverade. Härvid har dock på ett sätt som de flesta funnit omotiverat och oförståeligt de teologiska fakulteterna vid universiteten i Uppsala och Lund blivit konsekvent åsidosatta. Trots att dessa fakulteter procentuellt sett visar den kanske kraftigaste ökningen av studentantalet har deras resurser icke ökats med påföljd att de i nuvarande läge endast med största svårighet kan meddela den undervisning, som är dem ålagd och som måste genomföras under arbetsförhållanden, vilka torde sakna motstycke inom svenskt universitetsväsen.

Detta förhållande har under senare år påpekats i en rad motioner, nämligen fyrpartimotionerna nr I:437 och II:530 år 1959, I:312 och II:385 år 1961 samt i motionerna I:319 och II:374 år 1963 samt II:965 år 1963. De däri framförda önskemålen om en upprustning av de teologiska fakulteterna, vilken skulle ge dessa resurser att meddela sin undervisning under rimliga förhållanden, har dock icke föranlett någon åtgärd, trots att statsutskottet såväl 1959 som 1961 och 1963 ställt sig positivt till upprustningen av de teologiska fakulteternas undervisnings- och forskningsresurser. Att samma önskemål nu på nytt framföres, beror på att fakulteterna på grund av den ökade tillströmningen av studenter brottas med växande svårigheter och att en reform nu är än mer välmotiverad än tidigare.

Under höstterminen 1963 var antalet inskrivna teologie studerande vid de båda fakulteterna drygt 1 100, vilket innebär en fördubbling under de sista sju åren. År 1954 hade teologiska fakulteten i Uppsala 142 inskrivna studenter, medan antalet innevarande termin är drygt 700, vartill kommer den obestämbara mängd studenter, som utan att vara inskrivna i teologiska fakulteten bedriver studier vid fakulteten för avläggande av fil. mag.-examen med kristendomskunskap. Fakultetens lärarkrafter är dock fortfarande dimensionerade efter det studentantal, som redovi-

sades 1954. Samma antal lärare har alltså nu att undervisa ett med 500 % ökat studentantal. Detta är orimligt. Inget tyder heller på annat än att den ökade tillströmningen kommer att fortsätta, varför ecklesiastikdepartementets prognos- och planeringsgrupps antagande att antalet teologie studerande vid 1970-talets början kommer att vara 1 500 icke kan anses vara tilltaget i överkant, vilket i sin tur antyder att förhållandena ytterligare kommer att försämrats, om icke ett ingripande sker. För att över huvud kunna möjliggöra undervisning har universitetskanslern under en följd av år nödgats anvisa anslag ur den till kanslerns disposition stående delposten under reservationsanslaget »Extra utgifter vid universitet och högskolor». Av hela denna delpost på 120 000 kr., som alltså är avsedd för all högre undervisning i riket, har under innevarande läsår de teologiska fakulteterna tilldelats icke mindre än 100 000 kronor. Denna delpost varken kan eller bör stadigvarande belastas med en sådan utgift.

Trots detta tillskott kan undervisningen dock icke bedrivas på ett sätt, som tillfredsställer vedertagna krav på effektivitet. Medan 15—30 deltagare allmänt anses vara normalt vid lektionsundervisning i grupp, uppgår grupperna inom de teologiska fakulteterna icke sällan till en storlek av närmare 100 deltagare. Under innevarande läsår bedrivs t.ex. den examineriska undervisningen i kyrkokunskap och liturgi i Uppsala i en grupp med ca 80 deltagare, vilket även gäller kurserna i symbolik och missionshistoria i Lund. Vid undervisningen i grekiska och hebreiska språken, där den nödvändiga personliga handledningen förutsätter minsta möjliga gruppstorlek, omfattar grupperna i Uppsala och Lund 40—50 deltagare. Inte heller detta är rimligt och omöjliggör en tillfredsställande examinerisk undervisning. Icke på något stadium av svenskt undervisningsväsen torde något liknande kunna uppvisas. Samtidigt gör den kända bristen på kristendoms lärare och präster det uppenbart, att samhällets behov av teologiskt utbildad arbetskraft icke på långt när är tillfredsställt.

Att de teologiska fakulteterna på detta sätt förbigåtts vid universitetsväsendets upprustning innebär en diskriminering, som i övrigt torde vara okänd i västerlandet och som utanför landets gränser väckt en för vårt land föga hedrande uppmärksamhet. Den internationella tendensen vad teologisk forskning och undervisning beträffar är den motsatta. I Tyskland, där på 1920-talet den teologiska forskningen missgynnades och universitet upprättades utan teologiska fakulteter, har efter kriget ett stort antal sådana kommit till stånd. För närvarande är fyra statliga evangeliska fakulteter under uppbyggnad. Även i Storbritannien har nya teologiska fakulteter inrättats vid universitet, som tidigare saknat sådana, t.ex. i Leeds, Nottingham och Manchester, och vid de nygrundade universiteten i Norwich, Brighton och Exeter planeras teologiska fakulteter. Till jämförelse med svenska förhållanden kan även noteras, att i Danmark finns

fem professurer i kyrkohistoria, de två senaste inrättade 1955 i Köpenhamn och 1963 i Aarhus, medan vi i Sverige har två (eller tre, om missionshistorieprofessuren i Uppsala räknas dit). I Oslo inrättades en ny professur i norsk kyrkohistoria 1963, varför där nu finns tre professurer i ämnet, två vid statsfakulteten och en vid menighetsfakulteten. I Helsingfors finns dubbla professurer i kyrkohistoria och i Oslo och Köpenhamn dubbla professurer i nytestamentlig exegetik.

Till detta kommer att svensk vetenskaplig teologi internationellt åtnjuter mycket stort anseende för sin höga kvalitet. Här må exempelvis erinras om det inom teologiska kretsar världen över välkända faktum, att svensk exegetisk forskning sedan några decennier intar en ledande ställning i den vetenskapliga debatten. Ett stort antal svenska teologer har kallats till professurer bland annat i USA, där under det senaste decenniet tre svenska exegeter innehaft ordinarie professurer vid ledande universitet. En av dessa har sedan kallats till professur i religionshistoria vid Åbo Akademi, varjämte en ung svensk docent i exegetik innevarande termin tjänstgör som »visiting professor» i Chicago. Professurer i exegetik i Basel och Köpenhamn innehas sedan flera år av svenska forskare. Även svensk systematisk och missiologisk forskning har rönt stor internationell uppmärksamhet och övat ett icke ringa inflytande på det vetenskapliga teologiska arbetet.

Mot denna bakgrund framstår den snäva behandlingen av de svenska teologiska fakulteterna som mycket egenartad. Tendensen att se på teologisk forskning och undervisning med överlägsen skepticism och att behandla den med njugghet och nonchalans är på den västerländska kontinenten redan ett övervunnet stadium och antyder internationellt sett en eftersläpning i den svenska kulturpolitiken. Det erkänns numera allmänt, att teologien har en självklar samhörighet med universitetet och är en nödvändig del av det totalperspektiv, som undervisning och forskning där behandlar. Reaktionen mot de teologiska fakulteternas undantagande från universitetsväsendets allmänna upprustning har varit mycket entydig. Det har upprepade gånger framhållits, att det icke är rimligt att en statsfakultet på detta sätt diskrimineras i jämförelse med andra statsfakulteter. En fakultet, vilken det vara må, som har uppdrag och ansvar att utbilda ämbets- och tjänstemän, måste ha reella möjligheter att kunna bära detta ansvar och på ett tillfredsställande sätt fullfölja sitt uppdrag. De teologiska fakulteterna värnar om en saklig teologisk forskning och undervisning på rent vetenskaplig grund, varför en strykning av universitetsteologien skulle få till följd, att en viktig sektor av tanke- och känsloliv utlämnas åt charlataneri och okontrollerbara inflytelser. Det samarbete på den högre undervisningens område, som nu bedrivs mellan de teologiska fakulteterna och angränsande discipliner framför allt inom den humanistiska men även den juridiska fakulteten, har varit gagnarikt

och inspirerande, men förutsätter för att kunna bibehållas och utvidgas en förbättring av de yttre villkoren.

Framför allt krävs dock dessa ökade resurser för de teologiska fakulteternas egen forskning och undervisning. Den automatiska tilldelningen av lärarkrafter i anslutning till det växande studentantalet, som nu gäller för de humanistiska fakulteterna, bör självklart tillämpas också på de teologiska. Det finns ingen rimlig och saklig anledning att undantaga dessa. Även i övrigt bör de teologiska fakulteternas behov tillgodoses enligt de principer, som gäller för de humanistiska. Tilldelningen av assistenttimmar är för de teologiska fakulteterna onormalt låg, betydligt lägre än vad universitetsutredningen anser som minimum, vilket gör att framför allt professorer måste ägna en anmärkningsvärd tid åt mindre kvalificerat arbete. Institutionsgöromålen består till icke ringa del av rent kontorsarbete, som nu på grund av den bristande tillgången på skrivbiträden måste utföras av överkvalificerade krafter, vilka därigenom hindras i sitt forskningsarbete. Institutionsanslagen bör utgå efter samma principer som gäller övriga fakulteter. Så är för närvarande icke fallet. Den religionshistoriska institutionen vid teologiska fakulteten i Uppsala har nu betydligt lägre anslag än motsvarande institution vid den humanistiska fakulteten, trots att studentantalet vid den förra är flera gånger så stort. Icke heller bör såsom hittills andra metoder tillämpas för tilldelningen av materielanslag till teologiska fakulteten än till övriga fakulteter. Såsom ett talande exempel på de teologiska fakulteternas nuvarande ekonomiska villkor må nämnas, att det ordinarie kursanslaget till teologiska fakulteten i Uppsala är oförändrat sedan 1956, trots att fakultetens studentantal mångdubblats och att arvudet för den timarvoderade lektorsundervisningen på de filosofiska fakulteterna höjts med 40—42 %.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta

att vid tilldelning av tjänster vid de teologiska fakulteterna samma automatik skall tillämpas som vid de humanistiska fakulteterna,

att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning, syftande till en upprustning av de teologiska fakulteterna i personellt och materiellt avseende.

Stockholm den 24 januari 1964

Ove Nordstrandh

Carl Eric Hedin

Ernst V. Staxäng

Erik Anners